

TÓKÉS LÁSZLÓ
Európában a magyarságért

Utazás közben elgondolkoztam azon, hogy a Tiszának milyen csodálatos öntisztító ereje van az egy évtizeddel ezelőtti cián-szennyeződése után. Milyen jó volna, hogyha ennyire egyértelmű természeti törvények határoznák meg a mi életünket is, irodalmunkat, társadalmunkat, és valóban az írás volna a költők verstana, ahogyan Babits Mihály óhajtotta ezt. A kérdés azonban nem ilyen egyszerű, sokkal nehezebb kivennünk a részünket az irodalom házatáján való rendcsinálásból, emellett az irodalom társadalmi szolgálatát is el kell végeznünk. Ezt párhuzamosan az anyaszentegyházra nézve is értem, irodalmunk fő iránya eddig is vállalta ezt a társadalmi, közéleti, politikai szolgálatot, mint ahogy egyházunk haladó hagyományai is ebbe az irányba mutatnak. Nemrégén volt alkalmunk találkozni a Partiumi Írótáborban többekkel a jelenlévők közül, köztük Mezey Katalin költőnővel. Nem vagyok író, legfeljebb nyilatkozatokat és közleményeket fogalmazok, elsorvadtak irodalmi késztetésem, indításaim, habár az ihletem még nem fogyott el.

A Partiumi Írótábor nagy testvérként és példa gyanánt tekint a Tokaji Írótáborra, anélkül, hogy hozzá hasonlítaná magát. Mi Ady örökségéből indultunk ki, amikor is eredeti tervünk szerint a Partiumi Írótábort az ő nevéhez kívántuk kapcsolni, és ennek mentén egy pályázat segítségével Ady központot akartunk megvalósítani a költő szülőhelyén, Érmindszenten, amely aztán a Medgyessy–Gyurcsány-korszakban zátonyra futott, ezt a tervünket eltérítették. Úgy gondoltuk, hogy Ady Endre azon nagy alkotók közé tartozik, aki maga is megérdemelné egy kulturális központot, és Érmindszenten gondoltuk kiépíteni azt a többrendeltetésű helyszínt, amelyre 320 millió forintot nyertünk. L. Simon László és bizottsága már lépéseket tett ezen ügy feltárása érdekében, de nagyon lassan halad az itteni átvilágítás, a határon túli átvilágítás és elszámoltatás pedig még nehezkesebb. Úgyhogy egy év alatt nem sokra jutott az ügy felderítése és megoldása. Jó volna, hogyha 32 év múlva mi is utolérnénk felkészültségben a 39. évébe jutott Tokaji Írótábort.

A minap volt alkalmam olvasni egy irodalmi eszmefuttatást Olaszország megalakulásának 150. évfordulója alkalmából, amelyben az állt, hogy ez az ország az irodalomból született. Talán a mi irodalmunk és nemzetünk viszonylatában is alkalmazható ez a mondat, mármint abban az értelemben, hogy az irodalom meg-

határozó szerepet töltött be a magyar nemzet felemelkedésében, megmaradásában és egyáltalán történelmében. Irodalom és jövő, ez volt a témája a legutóbbi Párciumi Írótábornak. Itt is azt látom, hogy a fő téma az irodalom és a kapcsolódó intézmények helyzete. Mondhatnánk, hogy olyan az irodalom állapota, amilyen a társadalom helyzete, ami fordítva is igaz, ez pedig nincs így jól. Az irodalomnak vagy az egyháznak mindig előtte kell járnia a társadalmi viszonyoknak. Mindig kovásza lehetne, kellene, hogy legyen a társadalmi életnek, a nemzet fejlődésének, és én ezzel a reménységgel tekintek a helyzetét számba vevő és jövőjét tervező Tokaji Írótáborra, a megújulás útjára lépő Írószövetségre. Hitem szerint fontos pillérei lehetnek a társadalmi, nemzeti fölemelkedésnek az irodalmi szervezetek és intézmények, amelyeket nagy nehézségek árán egy évvel ezelőtt megszerveztünk.

Az Európai Parlamentben a kulturális bizottság tagja vagyok, emellett alelnök – bár az alelnökség valóságosan gyenge intézmény, nagyon kevés attribútummal, szűk hatáskörrel –, és a kultúrával, a kisebbségi és egyházi kérdésekkel foglalkozom ebbéli pozíciómban. A magyar elnökség alatt különösképp jó volt ilyen minőségben dolgozni és kísérletet tenni arra, hogy megmutassuk magunkat Európában. A Pécsi Kulturális Főváros ünnepségei alkalmával egy küldöttséggel látogatást tettünk Pécsen és az Országgházban is. Utóbb is köszönöm a fogadtatást, egy kicsit kinyílt a szemük az európai küldöttségi tagoknak, többet láttak meg Magyarországból, mint amennyit korábban gondoltak. Egymást követték az Országgyűlésben, majd a New York Kávéházban, Gödöllőn rendezett különféle kulturális, – a szónak jó értelmében vett – multikulturális események, sőt a vallási sokszínűség jegyében megtartott rendezvények is. Ezek a maguk elvi és eszmei szintjén mind jó irányba mutatnak, és az európai identitás kimunkálásán fáradoznak. Csakhogy az integrációnak nagyon gyakran fölébe kerekedik a globalizáció, egy negatív értelmű globalizáció, az identitásvesztő vagy identitás veszélyt globalitás, amely nem az egyetemes embertestvériség, tolerancia és megértés, hanem a mások kultúrájának elhanyagolása, lenézése és háttérbe szorítása irányába mutat. Ez a furcsa ketősség jellemzi a mi európai és univerzális egységterekvéseinket, hogy miközben Kolozsváron és a román közéletben: a politikai szóhasználatban és diskurzusban is ki nem fogynak a multikulturalizmus és az európaiság jelszavaiból, mindennek örve alatt egészen más irányzatok érvényesülnek, és pedig jelen esetben a magyarság további elnyomására, sorvasztására, kultúrájából való kiforgatására és eltagadására irányuló ten-

denciák. A magyarellenesség egész Kárpát-medencei körképét fel lehetne rajzolni, de akkor már egy új előadásra kellene vállalkoznom.

Ezek a magyarelles megnyilatkozások 80 százalékban kultúraellenes megnyilatkozások. A középkori vallási türelmetlenséghez hasonlíthatnám ezt a magyarellenességet. Új formát öltött az idegenség, ha a vallást is tekintjük – márpedig a tágan értelmezett kultúra körébe soroljuk a vallást is –, akkor mondhatni, hogy az egykori szakrális téren zajló gyűlölködés, türelmetlenség, ellenségeskedés átkerült profán világi síkra, és ugyanez folytatódik kulturális téren is. Az Európai Parlamentben se szeri, se száma nincsen annak, amikor felemeljük szavunkat akár egyedi felszólalás, akár határozat, akár intézményes formában egy közmeghallgatás, vagy egy mini-konferencia keretében ezen ügyekről, akár az üldözött keresztyének védelmében, akár a románok vagy az ukrainai bolgárok és magyarok, akár a görögországi makedónok érdekében. Természetesen feltehetné valaki a kérdést, hogy mi haszna ennek, hiszen ritkán látszik a konkrét haszna tevékenységünknek. De valahogy úgy képzelem, akkor látná mindenki ennek az értelmét, hogyha ez a tevékenység nem létezne. Mert akkor elszabadulhatna sok indulat, és ennek mechanizmusa úgy működik, mint a cseppenként megtelő pohár. Ezért számít, hogy kiállunk egy emléktábla mellett, számít, hogy letöröljük a festékekkel megcsúfolt szobor feliratát, minden számít. Az írók már csak tudják, mert nem fegyverrel, hanem tollal, pennával harcolnak az igazságért és eszményeik megvalósításáért. Ezért ha az Európai Unió-beli vagy Európai Parlament-béli tevékenységünkről szólok ebben a kul-

turális vonatkozásban, akkor azt kell mondanom, hogy bár kevésbé látványos, de mindenképpen célirányos, fontos és hasznos munka.

Nagyon jó magyar csapatot mondhatok a magaménak, a néppárti képviselők tizennégyen vannak, hárman Erdélyből és ketten Felvidékről, összesen tehát tizenkilencen. Egy európai középhatalom képviselőtének felel meg ez a magyar képviselet, ezért egészen jó magyarnak lenni az Európai Parlamentben, van becsületünk, Szájer József és Gál Kinga, Surján László és Áder János – hogy kapásból csak néhányat soroljak – megbecsülést hoznak reánk. Ha folyamatában nézzük ezt a képviseletet, egy erős Európai Parlament táblatában, akkor van keresnivalónk ott. El kell jönnie annak az időnek, amikor jó lesz újból magyarnak lenni. Ez egyébként a Kárpát-medencei magyar közösségek népszámlálásra is tekintő nemes jelszava: Magyarnak lenni jó. Inkább óhaj, mint ténymegállapítás, Petőfi Sándor szellemében, hogy a magyar név megint legyen szép. Azt reméljük, hogy a folyamat már elkezdődött, aminek mi is részesei vagyunk, ennek alkotói, tevékeny, kiemelt résztvevői lehetnek a magyar írók és költők, a

Korpusz (Bronz-viaszöntvény, 1993)

szellem és a kultúra emberei, kifényesíthetik a rozsdás kardot, hogy ezzel a romantikus képpel éljek, és ezen fáradozunk, úgy érzem, itt is, ma is, az Európai Parlamentben is és odahaza, Erdélyben is. Hosszú ideig szégyellnünk kellett bizonyos értelemben, hogy magyarok vagyunk. Azt verték belénk, szégyellnivaló, hogy magyarok vagyunk.

Most éppen ideje annak, hogy visszanyerjük emberi méltóságunkat, önbecsülésünket, és újból jó legyen erdélyi, felvidéki, délvidéki magyarnak lenni, de még anyaországi, kismagyarországi magyarnak is.